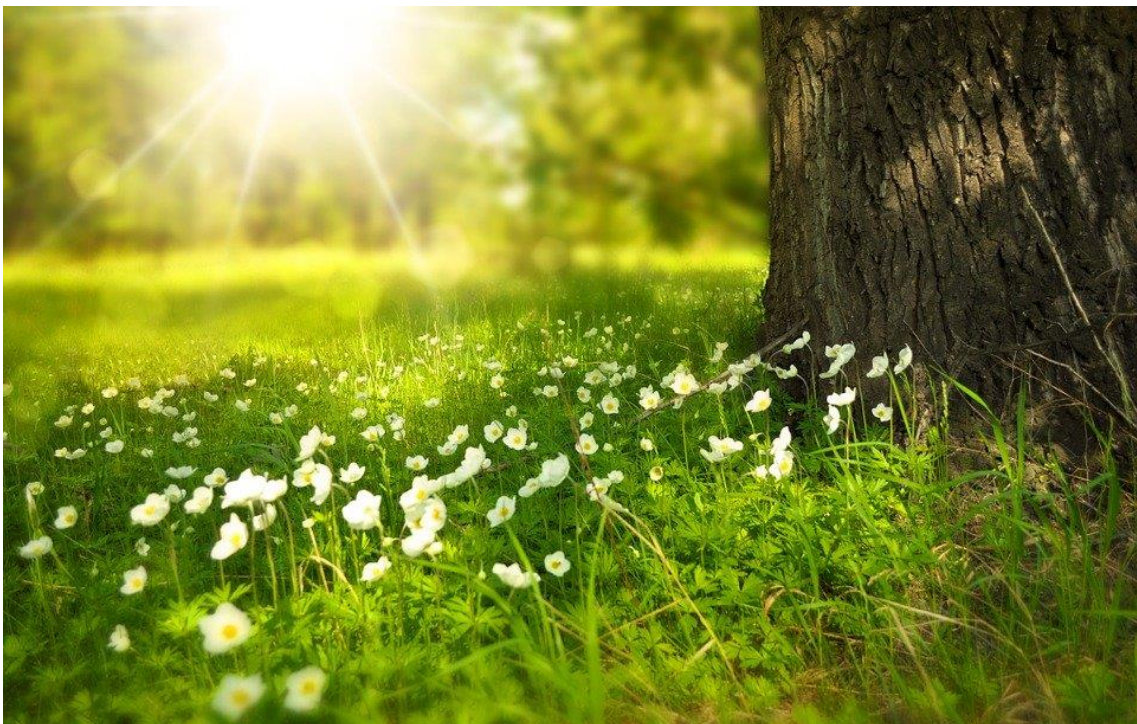

V A A S A .
V A S A .

**PLAN FÖR ATT FÖREBYGGA
OCH INGRIPA I MOBBNING
INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN OCH
FÖRSKOLEUNDERVISNINGEN I VASA**

Sisällys

1.	BAKGRUND.....	3
2.	VAD ÄR MOBBNING?.....	5
3.	METODER FÖR ATT FÖREBYGGA MOBBNING.....	6
4.	ATT UPPTÄCKA OCH KÄNNA IGEN MOBBNING.....	8
5.	METODER FÖR ATT INGRIPA I MOBBNING	9
6.	DOKUMENTATION	10
7.	UPPFÖLJNING.....	10
8.	UTVÄRDERING AV PLANEN	11
9.	UPPDATERING AV PLANEN OCH INFORMATION OM DEN	12
10.	ENHETENS PLAN	12
BILAGA 1.	EXEMPELUNDERLAG TILL PLAN FÖR ATT FÖREBYGGA OCH INGRIPA I MOBBNING...	13
BILAGA 2.	ANVISNINGAR FÖR IFYLLANDET AV PLANEN FÖR ATT FÖREBYGGA OCH INGRIPA I MOBBNING.....	14
KÄLLOR:	15

Arbetsgruppens sammansättning:

Anne Savola-Vaaraniemi, direktör för småbarnspedagogiken

Eija Haldin, utvecklingschef

Hanna Huhtakangas, lärare i småbarnspedagogik

Merja Sjöman, arbetarskyddsfullmäktig

Tuija Kivioja, huvudförtroendeman

1. BAKGRUND

Småbarnspedagogiken bygger på respekt för livet, de mänskliga rättigheterna samt människolivets okränkbarhet och en hållbar livsstil. Förebyggande av mobbning är fostran till ett jämlikt samhälle, där individerna stöder och respekterar varandra. Inom småbarnspedagogiken förebyggs mobbning genom att man påverkar barngruppens verksamhet, skapar en trygg atmosfär i gruppen samt stärker interaktionsförmågan.

Utbildningsstyrelsen fastställde grunderna för den nya planen för småbarnspedagogik enligt den nya lagen om småbarnspedagogik. I grunderna för planen för småbarnspedagogik gjordes med stöd av lagen ett tillägg om att det i varje småbarnspedagogiksenhets plan för småbarnspedagogik ska antecknas hur mobbning, våld och trakasserier förebyggs inom småbarnspedagogiksenheten. Inom småbarnspedagogiken ska man fundera över hur man ska ingripa i dessa och hur genomförandet av åtgärderna följs upp.

Lagen om småbarnspedagogik 10 §:

Den småbarnspedagogiska miljön ska vara utvecklande, främja lärande och vara hälsosam och trygg med beaktande av barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Barnen ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier. Lokalerna och redskapen för verksamheten ska vara sunda, säkra och ändamålsenliga och tillgängligheten ska beaktas.

Grunderna för planen för småbarnspedagogik: Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil:

Inom småbarnspedagogiken ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnen ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har en central roll när det gäller att stödja barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att upptäcka och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I fall av trakasserier, mobbning eller våld diskuterar personalen med barnens vårdnadshavare och söker lösningar tillsammans. Till främjandet av säkerhet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och ta hand om lokaler och redskap. För att främja säkerheten inom småbarnspedagogiken förutsätts ett fungerande och ansvarsfullt ledarskap samt att personalen behärskar säkerhetsaspekterna.

Utdrag ur Vasas plan för småbarnsfostran

I det arbete som förebygger mobbning intar barnens sociala och emotionella färdigheter en avgörande ställning. Småbarn håller först på och lär sig metoder och färdigheter för att kunna få skapa och upprätthålla vänskapsrelationer. Vårdnadshavarna och alla vuxna har en viktig uppgift i att lära barnen förmåga att känna empati för att lek ska kunna skapas och fortgå. Små barn övar sig i att leka tillsammans och behöver därför fortgående stöd och styrning av en vuxen. En förutsättning för att en vuxen under dagen i småbarnspedagogiken i rätt tid ska upptäcka barnets behov av stöd för att lära sig lekfärdigheter eller att det råder en negativ stämning i leken är att den vuxna är nära barnet för att kunna ingripa i och vid behov styra en situation.

Vision för småbarnspedagogiken i Vasa:

Småbarnspedagogiken – en resurs för framtiden

Värdegrunden inom småbarnspedagogiken i Vasa:

- *Barndomens egenvärde*
- *Att växa som människa*
- *Barnets rättigheter*
- *Likabehandling, jämlikhet och mångfald*
- *Mångfald av familjer*
- *Hälsosam och hållbar livsstil*

2. VAD ÄR MOBBNING?

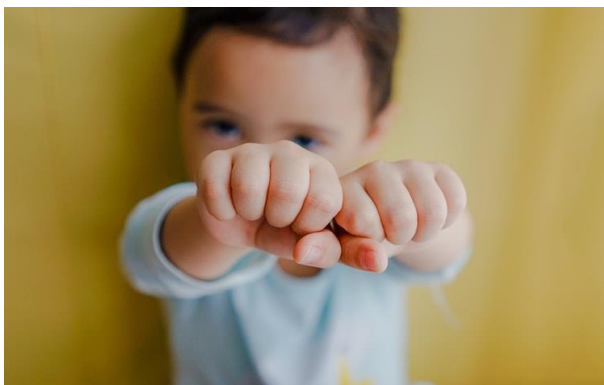
Enskilda handlingar är inte mobbning, utan opassande beteende. De kan ändå leda till att barnet känner sig hotat. Om det fortgår kan också sporadiska bråk bli mobbning. Därför ska man ingripa också i mindre situationer. Då barnet upprepade gånger och under en längre tid blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer, talar man om mobbning.

Mobbningen kan vara direkt; fysisk och verbal eller indirekt; psykisk.

- **Fysisk mobbning** är till exempel att knipa, sätta krokben, stå i vägen, störa lekar och riva i kläder.
- Med **verbal mobbning** avses att man skäller på, skvallrar om, retar eller hånar en person eller ger öknamn eller gör sig lustig på personens bekostnad.
- **Psykisk mobbning** framkommer bland annat som manipulation, miner och grimaser, hot, ändring av lekens regler samt ignorering.

Mobbning är ett fenomen, där varje medlem i gruppen har en roll. Rollerna kan vara:

- assistent
- förstärkare
- försvarare
- utomstående

Mobbningen utvecklas i växelverkan mellan människor och i nätverk av sociala relationer. Man kan konstatera att det finns en mobbare och en mobbad, men sällan mobbar en individ den andra, då de är på tumanhand utan de andra medlemmarna i gruppen. Enligt en undersökning är pojkar oftare med i mobbningssituationer än flickor, både i rollen som offer och som mobbare. Pojkar mobbas ofta av andra pojkar och flickor mobbas av både flickor och pojkar. Det kan hända att flickor och pojkar mobbas lika mycket, men den indirekta mobbning som flickorna ofta använder sig av är svår att observera och blir oupptäckt.

3. METODER FÖR ATT FÖREBYGGA MOBBNING

Förebyggande av mobbning är fostran till ett jämlikt samhälle, där individerna stöder och respekterar varandra. Vid förebyggandet är fostrarens sensitivitet, rättvisa, ord för skapande av barnets identitet, jämlikt bemötande av barnen viktiga, men framför allt är det en del av pedagogiken i vardagen och högklassig verksamhet enligt planen för småbarnspedagogik.

Utgångspunkten för en trygg atmosfär är arbetsgemenskapens vuxenförhållanden och sättet på vilket de vuxna bemöter varandra i vuxengemenskapen. Arbetstagarna inom småbarnspedagogiken fastställer karaktären för gruppens samarbete.

De vuxnas inställning till barnen och också sina kolleger berättar om de normer och värden som råder i gruppen. Om det bland de vuxna förekommer ouppklarade konflikter eller mobbning, är det nästan omöjligt att genomföra mobbningsförebyggande arbete i barngruppen. En dålig och spänd atmosfär bland de vuxna smittar också av sig på barnen. Därför är också arbete för en bra atmosfär bland de vuxna viktig.

Metoder för att förebygga mobbning:

- Den vuxnas attityd och modell
 - mobbar den vuxna
 - positiv pedagogik
 - emotionella färdigheter
- Uppbyggande av en miljö
 - lekro
 - miljön lockar till att göra någonting meningsfullt
- Stöd och handledning av barnet i leken, den vuxna deltar i leken
- Umgänges- och moralfostran
 - respekt och uppskattning
 - gott uppförande
- Jämlikhet, könssensitivitet
- Smågruppsverksamhet
 - man lyssnar på och ser varje barn
 - barnens individuella behov identifieras
- Barnens delaktighetsvar på barnets tankar och behov
 - "barnavtal": regler och tillvägagångssätt skapas tillsammans med barnen
 - medvetenhet och förståelse lyfts fram
- Stödande av sociala färdigheter
 - vuxnas modell
 - problemlösningsfärdigheter/självbehärskning
- Fostran i emotionella färdigheter och säkerhetsfärdigheter
 - formulerande, godkännande och reglering av känslor
- Attitydbearbetning

- Positiv växelverkan
- Öppet och förtroendefullt samarbete med vårdnadshavarna
 - vårdnadshavarkvällar
 - samtal om planen för småbarnspedagogik
 - gemensamma spelregler
- barnets samt gruppens plan för småbarnsfostran
- Utbildning och introduktion för personalen
- Planen för att förebygga och ingripa i mobbning går igenom med personalen i början av verksamhetsperioden

4. ATT UPPTÄCKA OCH KÄNNA IGEN MOBBNING

En förutsättning för att man ska kunna ingripa i mobbning på rätt sätt och på det sätt som situationen kräver är att man upptäcker och känner igen situationen. Barnen berättar ännu gärna om sitt, både negativa och positiva saker, för en vuxen. De borde uppmuntras till det allt mera, och den vuxna ska lyssna uppmärksamt på barnet. Barnet har också rätt att berätta och bli hört utan att bli stämplat som skvallerbytta. Emellertid kan barnen redan från att de är ganska små också överväga vilka saker som det lönar sig att berätta eller är bra att inte berätta. Det är viktigt att en vuxen skapar en atmosfär i gruppen, där man bygger upp ett sådant förtroende att barnet vill och vågar berätta.

Metoder för att upptäcka och känna igen mobbning:

- Iaktta barnens lekar både inomhus och utomhus.
- Var sensitiv och närvarande: ett iakttagande utan ord (ord räcker inte alltid).
- Behandla mobbning och vänskap med barnen med mångsidiga verksamhetsmetoder.
- Diskutera mobbning och vänskap med barnen.
- Diskutera och fråga barnen om saker som ansluter sig till mobbning, såsom var negativa händelser/"det dumma" sker.
- Uppmuntra barnen att berätta, att berätta om mobbning är inte att skvallra.
- Diskutera dina iakttagelser med de andra arbetstagarna.
- Samarbeta med vårdnadshavarna, uppmuntra dem att ta kontakt.
- Gör strukturerade intervjuer (ta med fotografier som stöd).
- Använd bilder som föreställer olika mobbningsituationer.
- Läs olika böcker som behandlar temat med barnen.
- Diskutera teamets sätt att handla i och lösa olika situationer samt metoder för ett positivt ingripande.
- Iaktta eller undersök närmare barnens samarbete i gruppen och dokumentera dina iakttagelser.

5. METODER FÖR ATT INGRIPA I MOBBNING

Vid ingripandet i mobbning betonas vikten av tidigt och direkt ingripande. Den vuxna som märker en mobbningsituation ingriper direkt i situationen och även en mindre situation uppmärksammas. Ingripande i mobbning sker också i situationer där kännetecknen på mobbning saknas, om barnet upplever att det blivit mobbat.

Fostrarens roll är medlarens, inte domarens. Uppgiften är att lära barnet nya och olika sorters verksamhetsmodeller för växelverkan samt att sträva efter att ändra barnets handlings sätt. Vid övervägande av påföljder är det alltid bra att fundera över hur verksamheten främjar att barnet får positiva erfarenheter av växelverkansrelationer såväl med barn som med vuxna.

Det är viktigt att fundera över hurdan stöd och hurdan hjälp både mobbaren och den som mobbas behöver. Mobbaren behöver lika mycket en vuxens hjälp och trygghet samt empatiskt bemötande som den som mobbas. Fostraren ska sätta sig in i barnets behov samt bakgrundsfaktorerna för att barnet uppför sig dåligt. Förståelse av barnets uppförande hjälper ofta också fostraren att förhålla sig positivare till barnet och skapa upplevelser av positiv växelverkan för barnet.

Metoder för ingripande:

- Positiv pedagogik
- Uppmärksammande av bra saker
- Direkt ingripande
 - rum för att lugna ner sig
- Samtal med barnet
 - vad hände
 - handlings sätt
 - verktyg för växelverkan
- Be om förlåtelse med förståelse av dess betydelse
 - utredning och medling
 - positiva sätt att få utlopp för aggression
- Samtal med vårdnadshavarna

6. DOKUMENTATION

Dokumenterade beskrivningar av mobbningsituationer samt av hur man har ingripit i dem och hur de har förutsetts och följts upp, är ett viktigt dokument för småbarnspedagogiken, speciellt då situationerna kräver uppföljning eller om det blir meningskiljaktigheter med till exempel vårdnadshavarna. Dokumentering rekommenderar man att görs när vårdnadshavarna meddelar att deras barn blir mobbat inom småbarnspedagogiken och när personalen märker att något barn har blivit ett mobbningsoffer (barnet berättar eller på basis av iakttagelser). De uppgjorda dokumenten om mobbningsituationer underlättar uppföljningen av situationen och med deras hjälp kan man berätta vad som har hänt enligt olika parter. Med hjälp av dokumentering kan man bevisa att situationer har följts upp, att man har ingripit i dem och svarat på inlärningsbehovet och att verksamheten har utvecklats i en mer barnorienterad riktning. Dokumenteringen utnyttjas som stöd för barnets lärande. Det är också bra att ha metoderna och sätten att ingripa nedtecknade så att de kan utvärderas och granskas vad som har gjorts annorlunda.

7. UPPFÖLJNING

Den pedagogiska verksamheten i barngruppen är på varje teammedlems ansvar, det är viktigt att alla arbetar för samma mål. Mobbningsituationerna är lärsituationer, där man lär sig emotionella färdigheter och interaktionsfärdigheter. För att säkerställa hanteringen av mobbningsituationer är det viktigt att ha en konsekvent uppföljning. Mobbningsfallen nedtecknas, så att de kan uppföljas och en helhetsbild fås av händelserna i gruppen och av om de som mobbas/mobbarna alltid är de samma. Dokumentering av fallen hjälper också till att bättre svara på gruppens behov. Vid uppföljningen är det viktigt att fråga både barnen och vårdnadshavarna om mobbningen har slutat och vad de tänker om situationen. Man kan även fråga av andra barn i gruppen. Vid planeringen av uppföljningen beaktas uppföljningens längd och frekvens samt vem som svarar för uppföljningen och dokumenteringen.

Ibland kan personalen inom småbarnspedagogiken uppleva att de egna metoderna för att hantera situationen inte är tillräckliga. Då är det bra att ta kontakt med en konsulterande speciallärare i småbarnspedagogik, elevvården eller någon annan specialarbetstagare i kommunen. Även vårdnadshavarna kan om de så önskar begära stöd utifrån och situationen kan lösas i samarbete.

8. UTVÄRDERING AV PLANEN

Förebyggande av mobbning är på alla vuxnas ansvar. Det förutsätter planenligt och långsiktigt arbete samt granskning av den pedagogiska verksamheten.

Syftet med utvärderingen är att fundera över:

- Hur fungerar planen som stöd för det mobbningsförebyggande arbetet?
- Hur har planen varit till hjälp för personalen inom småbarnspedagogik?
- Har det skapats en gemensam förståelse om mobbning?
- Är uppfattningen om mobbning likadan?
- Hurdana förebyggande arbetssätt har skapats?
- Observeras barnens agerande bättre och mera än tidigare?
- Ingriper man i dem konsekvent och på ett konstruktivt sätt?
- Har de vuxnas attityder ändrats, är atmosfären positivare?
- Mobbar en vuxen barnet?
- Hur mycket hörs barnens röst vid utarbetandet av planen?
- Har utvärderingen lett till utvecklande av den pedagogiska verksamheten?

Målet med utvärderingen är också att utreda:

- Har bråken och konflikterna minskat?
- Har barnens sociala färdigheter ökat?
- Har det aggressiva beteendet minskat?
- Får barnen tillräckligt med positiv växelverkan i gruppen?

Till barnen kan man också ställa frågor som ansluter sig till utvärderingen:

- Trivs barnet inom småbarnspedagogiken?
- Har barnet vänner och lekkamrater?
- Finns det saker som är skrämmande?
- Tar de vuxna barnens åsikter på allvar?

Vid utvärderingen är det också viktigt att beakta vårdnadshavarnas uppfattningar och erfarenheter:

- Är vårdnadshavarna medvetna om planen och dess innehåll?
- Vet vårdnadshavarna hur man ska agera om mobbning förekommer?
- Har vårdnadshavarnas åsikter beaktats?

9. UPPDATERING AV PLANEN OCH INFORMATION OM DEN

Mobbning är inte ett statiskt tillstånd, utan det ändras med gruppen och gemenskapen. Personalens medvetenhet om fenomenet kan utökas till exempel genom utbildning, vilket leder till att planen också är nödvändig att uppdatera. Utifrån en utvärdering görs nya förebyggande metoder för följande verksamhetsperiod. Dessutom uppdaterar grupperna sina egna planer då barngrupperna ändras eller barnens färdigheter ökar.

Elevvårdsgruppen uppdaterar planen årligen. Planen för att förebygga och ingripa i mobbning går igenom med personalen i början av verksamhetsperioden och inom enheten väljs en ansvarsperson. Ny personal introduceras i den mobbningsförebyggande planen, vilken kan läsas i introduktionsmappen. Vårdnadshavarna informeras om planen till exempel vid mötet med vårdnadshavarna under hösten eller vid samtalen om planen för småbarnspedagogik. En vårdnadshavarkommitté får möjlighet att påverka planen.

10. ENHETENS PLAN

Enheter för småbarnspedagogik antecknar i sin plan de konkreta åtgärder som är effektiva just i den enheten med de fostrare och barn som finns där. Hur förebyggs mobbning, hur ingriper man i den och hur uppföljs genomförandet?

Planen för att förebygga och ingripa i mobbning har som mål att:

- Upptäcka behov av att lära sig sociala och emotionella färdigheter
- Öka medvetenheten om mobbningsfenomenet
- Påverka attityder i anslutning till mobbning
- Engagera och motivera personalen bättre till arbetet mot mobbning
- Förtydliga hur man agerar och motiverar sitt agerande
- Göra arbetet konsekvent och mer framgångsrikt
- Utvärdera de pedagogiska verksamhetssätten och -kulturen
- Göra samarbetet med vårdnadshavarna smidigare

Frågor till personalen som kan diskuteras:

1. Hur stöder vi vänskapsförhållanden i vår grupp?
2. Hur möjliggör och stöder jag så att även det blygaste barnet kommer med i leken?
3. Hur kan jag påverka att varje barn hittar en kompis?
4. Är det någon i er grupp som hela tiden blir ensam utan kompis?
5. Hurdana sociala färdigheter finns det behov av att stärka i vår grupp? Hur gör vi det?
6. Hurdan kultur att berömma finns det i vår grupp?
7. Hur ska jag ta upp barnets sociala färdigheter med vårdnadshavarna?

BILAGA 1.

Exempelunderlag till plan för att förebygga och ingripa i mobbning.

Verksamhetsperiod: _____

Utarbetats: _____

1. Definierande av mobbning	2. Förebyggande av mobbning
3. Ingripande i mobbning	4. Utvärdering och uppföljning av planen

BILAGA 2.

Anvisningar för ifyllandet av planen för att förebygga och ingripa i mobbning

1. Definierande av mobbning

- Enhetens gemensamma syn på mobbning
- Enhetens gemensamma mål för att förebygga mobbning

2. Förebyggande av mobbning

- Konkreta metoder för att förebygga mobbning
- Hur förhindrar man att bråk- och konfliktsituationer utvecklas till mobbning?

3. Ingripande i mobbning

- Med vilka konkreta medel ingriper man i mobbning?
- Hur ingriper man i bråk- och konfliktsituationer?
- Vad gör man annorlunda?

4. Utvärdering och uppföljning av planen

- Hur utvärderas och uppföljs arbetet och planen för mobbningsförebyggande i respektive enhet?
- Vem fungerar som utvärderare?
- När och hur ofta utvärderas det mobbningsförebyggande arbetet och planen för det?

KÄLLOR:

Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. (2010). Mobbar även små barn? Helsingfors: Mannerheims Barnskyddsförbund & Folkhälsan. Finns tillgänglig i webbform www.mll.fi eller www.folkhalsan.fi

Opetushallitus-Utbildningsstyrelsen. Föreskrifter och anvisningar 2018:3a. Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2018.

Repo, L. (2015). Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Jyväskylä: PS-kustannus.
Vasa stads plan för småbarnspedagogik.

Lagen om småbarnspedagogik 540/2018.